

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Одеського державного університету

внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Максим КОРНІЄНКО

06 2026 р.

ВИСНОВОК

Одеського державного університету внутрішніх справ щодо дисертації Дьорової Олени Миколаївни на тему: «Юридико-психологічні засади різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ВИТЯГ

з протоколу спільного засідання кафедри психології та педагогіки і кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ МВС України № 14 від 10 червня 2026 року щодо проведення публічної презентації та обговорення наукових результатів дисертації аспірантки Одеського державного університету внутрішніх справ Дьорової Олени Миколаївни на тему: «Юридико-психологічні засади різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

ГОЛОВУЮЧИЙ: кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та педагогіки Одеського державного університету внутрішніх справ Бабчук Олена Григоріївна.

ПРИСУТНІ:

Корнієнко Максим Вікторович, доктор юридичних наук, професор
Пасько Ольга Миколаївна, доктор юридичних наук, професор
Кобець Олександр Володимирович, доктор психологічних наук, професор
Гульбс Ольга Анатоліївна, доктор психологічних наук, професор
Бужіна Ірина Вячеславівна, доктор педагогічних наук, професор
Галуцько Віра Миколаївна, доктор юридичних наук, професор
Матієнко Тетяна Василівна, кандидат юридичних наук, доцент
Лебединський Едуард Броніславович, кандидат психологічних наук
Теслюк Ірина Олександрівна, кандидат юридичних наук
Пишна Алла Георгіївна, кандидат юридичних наук, доцент
Медведенко Надія Василівна, кандидат юридичних наук, доцент

Всього присутніх 12 осіб, з яких 6 докторів наук, 6 кандидатів наук - фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення наукового дослідження аспіранта Одеського державного університету внутрішніх справ **Дьорової Олени Миколаївни на тему: «Юридико-психологічні засади різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Робота виконана в Одеському державному університеті внутрішніх справ.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія» Цільмак Олена Миколаївна. Дьорова Олена Миколаївна народилася 31 серпня 1989 року в селі Нова-Збур'ївка, Голопристанського району, Херсонської області.

У 2010 році здобула базову вищу освіту за напрямком підготовки «Педагогічна освіта» в Миколаївському державному університеті ім. В.О.Сухомлинського.

У 2013 році здобула освітній ступінь магістр в Херсонському державному університеті внутрішніх справ за спеціальністю Психологія.

У 2020 році здобула освітній ступінь магістр в Одеському державному університеті внутрішніх справ за спеціальністю 081 Право.

З 2018-2024 рр. працювала викладачем кафедри тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Одеського державного університету внутрішніх справ.

На сьогодні працює слідчим слідчого відділення відділу поліції № 1 Одеського районного управління поліції № 1 Головного управління Національної поліції в Одеській області.

З 01.09.2018 року Дьорова Олена Миколаївна наказом ОДУВС зарахована до аспірантури та докторантури Одеського державного університету внутрішніх справ. Тема дисертації уточнена на засіданні Вченої ради (протокол № 8 від 29 січня 2020 року). Освітньо-наукову програму підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» виконано у повному обсязі. З 16 березня 2026 року поновлено в аспірантурі, строком на 9 місяців, з метою захисту дисертаційної роботи (Наказ Одеського державного університету внутрішніх справ № 119 від 12.03.2026).

Здобувачка має 12 наукових публікацій за темою дисертації, 5 з яких опубліковано в наукових фахових виданнях України, 4 в наукових періодичних виданнях інших держав, 3 тези доповіді на науково-практичних конференціях.

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспірантки Дьорової Олени Миколаївни на тему: «Юридико-психологічні засади різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Здобувачка ознайомила присутніх зі структурою дисертації, обґрунтувала актуальність обраної теми дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена глибинними трансформаційними процесами, що відбуваються в українському суспільстві в умовах збройної агресії та тривалого функціонування правового режиму воєнного стану. Сучасний етап розвитку держави характеризується ускладненням криміногенної ситуації, зміною структури та динаміки злочинності, зростанням рівня її латентності, організованості та насильницької спрямованості, що суттєво актуалізує проблематику забезпечення ефективної діяльності правоохоронних органів. В умовах воєнного стану спостерігається інтенсифікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї, диверсійною діяльністю, колабораціонізмом, мародерством, а також зростання рівня агресивності правопорушників. Це об'єктивно підвищує рівень професійних ризиків та психоемоційного навантаження на працівників кримінальної поліції, діяльність яких безпосередньо пов'язана із застосуванням заходів примусу.

Особливого значення в означених умовах набуває проблема психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу як інтегративної характеристики особистості, що забезпечує здатність до ефективного, правомірного й адекватного реагування у складних, екстремальних і невизначених ситуаціях службово-професійної діяльності. Така готовність виступає необхідною передумовою прийняття оперативних рішень, збереження професійної надійності, мінімізації помилкових дій і забезпечення особистої та публічної безпеки.

Актуальність дослідження посилюється тим, що під час виконання доручень слідчого, здійснення гласних і негласних слідчих (розшукових) дій, проведення оперативно-розшукових заходів працівники кримінальної поліції часто перебувають у ситуаціях, які потребують негайного застосування фізичної сили, спеціальних засобів або вогнепальної зброї. У таких умовах особливої ваги набуває здатність до психофізичної мобілізації, саморегуляції, контролю емоційних станів, швидкого аналізу обстановки та правомірного прийняття рішень, що в умовах воєнного стану ускладнюється підвищеним рівнем загроз, дефіцитом часу та невизначеністю ситуацій.

Незважаючи на наявність значного масиву наукових досліджень у галузі професійної підготовки правоохоронців, проблематика юридико-психологічних засад формування та реалізації психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу в умовах воєнного стану залишається недостатньо розробленою, що зумовлює

необхідність її комплексного теоретико-методологічного осмислення та емпіричного вивчення.

У контексті наукової новизни наукового дослідження основну увагу необхідно звернути на те, що у дисертації вперше:

уточнено етапи становлення психофізичної готовності: перший етап (XV ст. – кінець XIX ст.) – виникнення теоретичних передумов та фундаментальне дослідження психофізичної готовності людини до діяльності через різнобічні контексти педагогічної, філософської, психологічної, фізичної та інших наук; другий етап (кінець XIX ст. – до 2000-х років) – дослідження психофізичної готовності як феномену у різних сферах професійної діяльності: військовій, спортивній та інженерній психології, правоохоронній діяльності; третій етап (2000-ні роки – до теперішнього часу) – поглиблене дослідження проблемних питань психофізичної готовності до професійної діяльності;

обґрунтовано структуру психофізичної готовності працівників кримінальної поліції в контексті нормативно-правового забезпечення застосування заходів примусу та визначено функціональне призначення її основних компонентів у забезпеченні правомірного й ефективного застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї;

встановлено систему чинників, що впливають на рівень психологічної, фізичної, стрілецької та тактико-спеціальної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу;

обґрунтовано та запроваджено науково-практичні рекомендації щодо розвитку та формування психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу під час виконання службових обов'язків;

визначено особливості формування психологічної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу, а саме: наголошено, що психологічний компонент до правомірного застосування працівника кримінальної поліції НП України заходів примусу у процесі здійснення ним професійних функцій – це ядро психофізичної готовності;

запропоновано освітні методи та форми роботи працівників кримінальної поліції НП України чи здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, щодо набуття тактичних умінь та навичок правомірного й обґрунтованого застосування фізичної сили під час виконання службових завдань;

виокремлено взаємопов'язані складові вогневої підготовки працівників кримінальної поліції НП України до застосування вогнепальної зброї та визначено різновиди підготовки працівників кримінальної поліції НП України через результати (професійно важливі знання, вміння, навички та якості), які обумовлюють їх стрілецьку готовність до застосування вогнепальної зброї та які повинні бути розвинуті й сформовані у працівників кримінальної поліції, а також через форми та методи підготовки до обґрунтованого й правомірного застосування вогнепальної зброї;

удосконалено:

теоретичний зміст дефініцій «готовність», «психологічна готовність», «фізична готовність», «психофізична готовність»;

набули подальшого розвитку:

різновиди психофізичної готовності поліцейського кримінальної поліції, а саме: психологічна, фізична, стрілецька та тактико-спеціальна;

шляхи вирішення проблемних питань щодо підвищення стану психологічної, фізичної, стрілецької та тактико-спеціальної підготовки поліцейського.

Крім того, необхідно відзначити, що за результатами виконання завдань поставлених у дослідженні було вирішено конкретне наукове завдання та отримано такі основні висновки:

1. У результаті теоретико-методологічного аналізу наукових підходів до вивчення психофізичної готовності та дослідження генези цього феномену встановлено, що психофізична готовність є складним міждисциплінарним утворенням, яке сформувалося на стику психології, педагогіки, філософії, фізичного виховання, військової науки та юриспруденції. З'ясовано, що еволюція наукових уявлень про психофізичну готовність відбувалася від загальних концепцій готовності до діяльності та психологічної установки до сучасного розуміння її як інтегративного особистісного утворення, що забезпечує ефективне виконання професійних завдань в умовах підвищеної складності та ризику.

Уточнено три основні етапи становлення наукових уявлень про психофізичну готовність: перший етап (XV ст. – кінець XIX ст.) – виникнення теоретичних передумов та фундаментальне дослідження психофізичної готовності людини до діяльності через різнобічні контексти педагогічної, філософської, психологічної, фізичної та інших наук (Джон Локк, Йоганн Генріх Песталоцці, Д.М. Узнадзе, О.С. Прангішвілі, С.Л. Рубінштейн, Л.В.Кондрашова); другий етап (кінець XIX ст. – до 2000-х років) – дослідження психофізичної готовності як феномену у різних сферах професійної діяльності: військовій, спортивній та інженерній психології, правоохоронній діяльності (М.Д. Ярмаченко, А.Ф. Линенко, О.М. Пехота, О.В. Юдіна, О.П. Федик, Г.С.Грибенюк, О.В. Тімченко); третій етап (2000-ні роки – до теперішнього часу) – поглиблене дослідження проблемних питань психофізичної готовності до професійної діяльності, у тому числі й під час воєнного стану (О.Г. Бабчук, В.Г. Бабенко, О.М. Бандурка, Л.А. Кирієнко, З.Р. Кісіль, Т.В. Матієнко, В.П. Остапович, О.М. Пасько, О.М. Цільмак, О.О. Євдокімова, Д.В. Швець).

Встановлено, що сучасні наукові підходи розглядають психофізичну готовність як інтегральний стан мобілізації особистісних ресурсів, який забезпечує здатність до ефективного виконання професійних завдань, прийняття рішень та збереження результативності діяльності в екстремальних умовах.

2. Уточнено сутність, зміст і структуру психофізичної готовності працівників кримінальної поліції з урахуванням нормативно-правового регулювання застосування заходів примусу. На підставі узагальнення психологічних, педагогічних, військово-прикладних та правових підходів запропоновано авторське трактування психофізичної готовності як цілісного

стану особистості, що поєднує когнітивні, емоційно-вольові та фізичні компоненти, необхідні для правомірного й ефективного застосування фізичної сили, спеціальних засобів або вогнепальної зброї. Встановлено, що її зміст полягає у здатності діяти в умовах підвищеного ризику, невизначеності та дефіциту часу, забезпечуючи прийняття обґрунтованих рішень, дотримання вимог законності та ефективного виконання службових завдань. Обґрунтовано структуру психофізичної готовності, яка охоплює мотиваційний, когнітивний, вольовий, операціональний, оціночний та морально-орієнтаційний компоненти, взаємодія яких забезпечує належний рівень готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу відповідно до вимог чинного законодавства України.

3. Встановлено, що різновидами психофізичної готовності поліцейського кримінальної поліції НП України є: психологічна, фізична, стрілецька та тактико-спеціальна. Психологічна готовність поліцейського кримінальної поліції НП України – це різновид психофізичної готовності, який виявляється у його внутрішній психологічній налаштованості чітко та активно виконувати свої професійні функції в будь-яких умовах службової діяльності. Фізична готовність поліцейського кримінальної поліції НП України – це різновид психофізичної готовності, що полягає у специфічній налаштованості особи на правомірне застосування фізичної сили у необхідних, передбачених законом випадках. Стрілецька готовність поліцейського кримінальної поліції НП України – це налаштованість поліцейського (слідчого, працівника кримінальної поліції) до правомірного застосування зброї. Тактико-спеціальна готовність поліцейського кримінальної поліції НП України – це налаштованість до виконання бойових та оперативно-службових завдань в екстремальних ситуаціях.

4. Досліджено рівень сформованості різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції та встановлено сукупність чинників, що зумовлюють її ефективність у професійній діяльності:

Для підвищення рівня психологічної підготовки: систематична діагностика психологічного стану працівників кримінальної поліції та стану психологічної готовності до виконання службових завдань; проведення у підрозділах Національної поліції занять із підвищення психологічної підготовки; відкриття центрів психологічної реабілітації для працівників Національної поліції; унормування часу робочого дня з метою розвантаження поліцейського; проведення тренінгів із поліцейськими (групового та індивідуального характеру); запровадження практичних рекомендацій щодо підвищення рівня психологічної готовності працівника кримінальної поліції; забезпечення почуття впевненості щодо прийняття рішень у працівників кримінальної поліції під час проведення занять із психологічної підготовки; спрямування навчально-формуючих заходів на підвищення психологічної готовності в напрямі подолання почуття тривоги під час виконання поліцейськими службових обов'язків.

Для підвищення рівня фізичної підготовки: якісне проведення занять зі службової підготовки, в тому числі, спеціальної фізичної підготовки;

систематичної перевірки рівня фізичної готовності працівника кримінальної поліції та стану здоров'я; забезпечення можливостей щодо підвищення рівня фізичної готовності поліцейського попри напружений робочий графік; організації відпочинку, достатнього для відновлення сил поліцейського; поліпшення у підрозділах умов для тренувань; прищеплення навичок із фізичної підготовки та виховання в особового складу високої мотивації; удосконалення нормативів для професійного навчання поліцейських; запровадження заходів стимулювання (заохочення) щодо підвищення рівня фізичної готовності; організації секційної роботи за спортивними напрямками; популяризації спортивно-масових заходів тощо.

Для підвищення рівня стрілецької підготовки: систематичний контроль з боку керівництва оперативних підрозділів НП України щодо якісного проведення у підрозділах Національної поліції занять із вогневої підготовки; збалансований підхід до вивчення теоретичної частини матеріалу та практичних занять (комплексу вправ із вогневої підготовки); спрямування навчально-формуючих заходів на підвищення рівня знань матеріальної частини зброї та правил поводження з нею; проведення у підрозділах НП України інформаційно-роз'яснювальних заходів щодо вивчення Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю; проведення занять із вогневої підготовки, з використанням модернізованої, сучасної, різноманітної зброї, незалежно від специфіки діяльності поліцейського; розвиток професійно важливих якостей та професійно важливих умінь у поліцейського, які впливатимуть на рівень стрілецької готовності; організація сучасних стрілецьких імітованих тренінгових центрів, полігонів, мультимедійних тирів; удосконалення нормативних актів, що регламентують правила застосування вогнепальної зброї працівниками поліції.

Для підвищення рівня тактико-спеціальної підготовки: забезпечити регулярність проведення занять із тактико-спеціальної підготовки поліцейських у підрозділах; удосконалити систему тактико-спеціальної підготовки в оперативних підрозділах НП України; систематично здійснювати перевірку стану здоров'я поліцейських; проводити додаткові та індивідуальні заняття для підвищення тактико-спеціальної готовності поліцейського; розробити єдину програму з підвищення рівня тактико-спеціальної готовності; обладнати на належному рівні навчально-матеріальну базу; враховувати індивідуальний стан готовності поліцейського під час вибору форми занять; регулярно удосконалювати програму тактико-спеціальної підготовки, враховуючи сучасні виклики та загрози.

5. Розроблено та науково обґрунтовано практичні рекомендації щодо формування і підвищення рівня психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу. Встановлено, що ефективність розвитку психофізичної готовності забезпечується комплексним впливом на її основні різновиди – психологічну, фізичну, стрілецьку та тактико-спеціальну готовність, які перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємодії. Запропоновано змістовні блоки комплексного плану розвитку когнітивних, мотиваційних, комунікативних, лідерських та емоційно-

вольових індивідуально-психологічних здібностей працівників кримінальної поліції до правомірного застосування заходів примусу під час виконання службових завдань: «Увага і спостережливість», «Пам'ять», «Мислення та прийняття рішень», «Емоційно-вольовий контроль», «Комунікація і соціальна взаємодія». Обґрунтовано, що формування психологічної готовності потребує використання спеціалізованих тренінгових програм, психологічних симуляцій, ситуаційного моделювання, психодіагностичних заходів та засобів саморозвитку, спрямованих на розвиток здатності до правомірного, обґрунтованого та своєчасного прийняття рішень щодо застосування заходів примусу. Визначено, що підвищення рівня фізичної готовності має здійснюватися через поєднання загальнофізичної, спеціальної фізичної та тактико-спеціальної підготовки, спрямованої на розвиток професійно важливих фізичних якостей і навичок дій в оперативно складних ситуаціях. Доведено доцільність удосконалення стрілецької та тактико-спеціальної підготовки шляхом моделювання реальних службових ситуацій, розвитку навичок прийняття рішень в умовах ризику та дефіциту часу, відпрацювання командної взаємодії, а також використання сучасних тренажерних комплексів, мультимедійних тирів і навчально-тренувальних полігонів.

Реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню рівня психофізичної готовності працівників кримінальної поліції, ефективності виконання ними службових завдань, правомірності застосування заходів примусу та забезпеченню особистої безпеки поліцейських і громадян.

Дисертантка детально доповіла, яким чином вирішувалися завдання, що ставилися перед дослідженням, висвітлила наукову та практичну значущість одержаних результатів.

По закінченні доповіді дисертантки, присутніми було поставлено ряд запитань:

ПАСЬКО О.М. Чому у пункті 1.3 дисертації компоненти різновидів психофізичної готовності розглянуть в кінці підпункту? Чи не вважаєте Ви, що саме ці компоненти детермінують різновиди психофізичної готовності і повинні бути на початку?

ДЬОРОВА О.М. Дякую за поставлене питання. Так, дійсно, саме компоненти, вони являються основою для формування різновидів психофізичної готовності. Дякую за зауваження, врахуємо Вашу думку.

ПИШНА А.Г.: Скажіть, будь ласка, яке Ваше авторське визначення дефініції психофізичної готовності?

ДЬОРОВА О.М. Дякую за поставлене питання. Ми вважаємо, що психофізична готовність – це цілісний стан особистості, що поєднує когнітивні, емоційно-вольові та фізичні компоненти, необхідні для правомірного й ефективного застосування сили, спецзасобів або зброї. Психофізична готовність не є вродженим станом налаштованості, так як виникає в результаті набуття певного досвіду щодо психічної та фізичної витривалості та стійкості. Її

сутність полягає в здатності до протистояння, регулювання та організації своїх дій.

МАТІЄНКО Т.В.: В першому розділі визначені компоненти психофізичної готовності. Як вони відстежуються чи корелюють в емпіричному дослідженні?

ДЬОРОВА О.М. Дякую за поставлене питання. Дійсно, ці компоненти повністю відстежуються як у другому, так і в третьому розділі. А в другому - під час проведення анкетування, при задаванні питань респондентам, враховувалися, залежно від різновиду психофізичної готовності, безпосередньо компоненти, які їх регламентують.

ГОЛУНЬКО В.М.: Скажіть, як на Вашу думку, чи змінився рівень психологічної готовності працівника кримінальної поліції під час застосування примусу саме в умовах воєнного стану?

ДЬОРОВА О.М. Дякую за поставлене питання. Так, дійсно, рівень психологічної готовності працівника кримінальної поліції під час застосування примусу в умовах воєнного стану дійсно змінився. Поліцейські на собі відчули нові випробування, які обумовленні воєнним станом у державі і це вплинуло на підвищення рівня психологічної готовності, особливо у контексті стресостійкості поліцейських.

ГОЛОВУЮЧИЙ: Дякую. І в мене є запитання. У своїй доповіді Ви зазначили, що розробили анкету. З якою метою Ви її розробили?

ДЬОРОВА О.М. Дякую за поставлене питання. Розроблення авторських анкет обумовлено тим, що в процесі проведення емпіричного дослідження нами була вивчена низка методичних розробок науковців як українських, так і закордонних. Багато з них розглядали різновиди готовності, проте вони більше розглядали працівників соціономічної сфери діяльності, а нам потрібно було розглядати різновиди готовності безпосередньо працівника кримінальної поліції ід час застосування примусу. Тому з урахуванням специфіки предмету дослідження нами було прийнято рішення розробити анкети, які безпосередньо охопили вивчення різновидів готовності працівників кримінальної поліції.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Дьорової Олени Миколаївни на тему: «Юридико-психологічні засади різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена глибинними трансформаційними процесами, які відбуваються в українському суспільстві в умовах збройної агресії та тривалого функціонування правового режиму воєнного стану. Сучасний етап розвитку держави характеризується ускладненням криміногенної ситуації, зміною структури та динаміки злочинності, зростанням рівня її латентності, організованості та насильницької

спрямованості, що суттєво актуалізує проблематику забезпечення ефективної діяльності правоохоронних органів.

В умовах воєнного стану спостерігається інтенсифікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї, диверсійною діяльністю, колабораціонізмом, мародерством, а також зростання рівня агресивності правопорушників. Це об'єктивно підвищує рівень професійних ризиків і психоемоційного навантаження на працівників кримінальної поліції, діяльність яких безпосередньо пов'язана із застосуванням заходів примусу. Особливого значення за таких умов набуває проблема психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу як інтегративної характеристики особистості, що забезпечує здатність до ефективного, правомірного та адекватного реагування у складних, екстремальних і невизначених ситуаціях службово-професійної діяльності. Така готовність виступає необхідною передумовою прийняття оперативних рішень, збереження професійної надійності, мінімізації помилкових дій та забезпечення особистої й публічної безпеки.

Актуальність дослідження посилюється тим, що під час виконання доручень слідчого, здійснення гласних і негласних слідчих (розшукових) дій, проведення оперативно-розшукових заходів працівники кримінальної поліції нерідко перебувають у ситуаціях, які потребують негайного застосування фізичної сили, спеціальних засобів або вогнепальної зброї. У таких умовах особливої ваги набувають здатність до психофізичної мобілізації, саморегуляції, контролю емоційних станів, швидкого аналізу оперативної обстановки та правомірного прийняття рішень в умовах дефіциту часу, підвищеного рівня загроз і невизначеності.

Важливість дослідження юридико-психологічних засад психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу також зумовлена необхідністю формування комплексу професійно важливих якостей, умінь і навичок, які забезпечують належний рівень психологічної, фізичної, стрілецької, тактико-спеціальної та правової готовності поліцейських до виконання службових завдань. Правова, психологічна, технічна й тактична підготовка становлять взаємопов'язані складові професійної підготовленості працівника поліції до правомірного та ефективного застосування заходів примусу, зокрема фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї.

У різних аспектах психологічну, фізичну, стрілецьку, тактико-спеціальну, правову готовність досліджували: С.В. Албул, В.І. Алещенко, О.Г. Бабчук, Г.О. Балл, О.М. Бандурка, Б.І. Бараненко, В.В. Бедь, В.В. Бондаренко, М.О. Боровик, І.В. Бужина, О.Ю. Булгакова, В.П. Вербовий, С.С. Вітвіцький, І.В. Вознесенський, Є.С. Гіденко, О.Д. Гусак, С.К. Делікатний, В.В. Домніцак, О.О. Євдокімова, Л.І. Казміренко, І.П. Катеринчук, З.Р. Кісіль, Я.Ю. Кондратьєв, В.О. Лефтеров, Т.В. Матієнко, О.М. Пасько, П.І. Сахно, Л.Д. Столяренко, О.С. Скляр, Е.Ю. Теренчик, О.М. Цільмак, Д.В. Швець, Г.Х. Яворська та інші. Водночас аналіз наукових праць свідчить, що юридико-психологічні засади формування та реалізації психофізичної готовності працівників кримінальної

поліції Національної поліції України до застосування заходів примусу досі не стали предметом комплексного та системного дослідження.

Наявні наукові розвідки переважно присвячені окремим аспектам професійної підготовки правоохоронців, тоді як проблема взаємозв'язку правових, психологічних, фізичних і тактико-спеціальних різновидів психофізичної готовності до застосування заходів примусу в умовах воєнного стану залишається недостатньо розробленою. Це зумовило вибір теми дисертаційного дослідження та визначило необхідність її комплексного теоретико-методологічного та емпіричного вивчення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження відповідає Пріоритетним напрямкам розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності (відповідно до Закону України від 12 січня 2023 року № 2859-IX зі змінами), Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025 – 2029 роки (наказ МВС України від 21 травня 2024 року № 326). Дослідження є складовою плану науково-дослідної роботи Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0123U103538) та загальної наукової теми в межах кафедри психології та педагогіки Одеського державного університету внутрішніх справ «Психологія особистісного становлення поліцейського в професійній діяльності та в період відновлення» (державний реєстраційний номер 0123U103782). Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ (протокол № 8 від 29.01.2020).

Мета і завдання дослідження. *Метою роботи є* теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження юридико-психологічних засад різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу, а також визначення їх структурно-функціональних характеристик, умов формування та специфіки прояву в різних професійних ситуаціях.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити наступні *завдання*:

1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз наукових підходів до вивчення психофізичної готовності та розкрити генезу дослідження цього феномену в психології і суміжних науках.

2. Уточнити сутність, зміст і структуру психофізичної готовності працівників кримінальної поліції з урахуванням нормативно-правового регулювання застосування заходів примусу.

3. Обґрунтувати класифікацію різновидів психофізичної готовності (психологічної, фізичної, стрілецької, тактико-спеціальної) та визначити їх структурно-змістові характеристики.

4. Емпірично дослідити рівень сформованості різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції та встановити сукупність чинників, що зумовлюють її ефективність у професійній діяльності.

5. Розробити та науково обґрунтувати практичні рекомендації щодо формування і підвищення рівня психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу.

Об'єктом дослідження є психофізична готовність як цілісний стан особистості, що має визначену структуру та забезпечує правомірне й ефективне застосування заходів примусу в професійній діяльності.

Предметом дослідження є юридико-психологічні засади функціонування різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування засобів примусу, різновиди, умови ефективної реалізації у професійній діяльності.

Методи дослідження. Методи дослідження обрано з урахуванням мети, завдань та специфіки дисертаційної роботи, а саме: загальні, загальнонаукові, міждисциплінарні, спеціально-юридичні та інші.

Зокрема, *історико-правовий* – для дослідження генези наукового дослідження феномену психофізичної готовності (підрозділ 1.1); *теоретичний* – для порівняння різних точок зору стосовно змісту дефініції «психофізична готовність» та уточнення її складових характеристик (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3.); *формально-догматичний* – при формуванні наукового визначення понять (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3); *формально-юридичний* – для вивчення складових характеристик психофізичної готовності працівників кримінальної поліції у контексті нормативно-правового забезпечення (підрозділи 1.4, 2.1); *соціологічний* (опитування, анкетування, опис результатів дослідження, експертна оцінка) – для виявлення реалій психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу (підрозділи 2.2, 2.3, 2.4, 2.5.); *графічно-аналітичний метод* – для представлення результатів дослідження у вигляді графіків, діаграм, таблиць (додатки); *системно-структурний* – використовувався для побудови науково-практичних рекомендацій щодо розвитку та формування психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу під час виконання службових обов'язків (підрозділи 3.1, 3.2, 3.3).

Теоретичну основу дослідження становлять результати наукових праць вітчизняних та зарубіжних фахівців із різних галузей наук (кримінального права, кримінального процесу, історії, психології, фізичної культури, педагогіки та інші), що мають безпосереднє відношення до теми дисертаційного дослідження.

Нормативно-правову базу дослідження становлять Конституція України, Кримінальний Кодекс України, закони, накази Міністерства внутрішніх справ України, постанови Кабінету Міністрів України, інструкції, положення, які регламентують підготовку та регулюють діяльність поліцейських.

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали анкетування 328-ми працівників кримінальної поліції Національної поліції України, а саме: 113-ти працівників кримінальної поліції ГУНП України в Херсонській області; 130-ти працівників кримінальної поліції ГУНП України в Одеській області; 85-ти працівників кримінальної поліції ГУНП України в Миколаївській області.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є однією із перших праць, в якій досліджено правові та психологічні аспекти

психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу. За результатами дослідження сформульовано низку обґрунтованих науково-практичних положень та висновків, нових у концептуальному плані та важливих для науки та практики, а саме:

уперше:

уточнено етапи становлення психофізичної готовності: перший етап (XV ст. – кінець XIX ст.) – виникнення теоретичних передумов та фундаментальне дослідження психофізичної готовності людини до діяльності через різнобічні контексти педагогічної, філософської, психологічної, фізичної та інших наук; другий етап (кінець XIX ст. – до 2000-х років) – дослідження психофізичної готовності як феномену у різних сферах професійної діяльності: військовій, спортивній та інженерній психології, правоохоронній діяльності; третій етап (2000-ні роки – до теперішнього часу) – поглиблене дослідження проблемних питань психофізичної готовності до професійної діяльності;

обґрунтовано структуру психофізичної готовності працівників кримінальної поліції в контексті нормативно-правового забезпечення застосування заходів примусу та визначено функціональне призначення її основних компонентів у забезпеченні правомірного й ефективного застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї;

встановлено систему чинників, що впливають на рівень психологічної, фізичної, стрілецької та тактико-спеціальної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу;

обґрунтовано та запроваджено науково-практичні рекомендації щодо розвитку та формування психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу під час виконання службових обов'язків;

визначено особливості формування психологічної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу, а саме: наголошено, що психологічний компонент до правомірного застосування працівника кримінальної поліції НП України заходів примусу у процесі здійснення ним професійних функцій – це ядро психофізичної готовності;

запропоновано освітні методи та форми роботи працівників кримінальної поліції НП України чи здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, щодо набуття тактичних умінь та навичок правомірного й обґрунтованого застосування фізичної сили під час виконання службових завдань;

виокремлено взаємопов'язані складові вогневої підготовки працівників кримінальної поліції НП України до застосування вогнепальної зброї та визначено різновиди підготовки працівників кримінальної поліції НП України через результати (професійно важливі знання, вміння, навички та якості), які обумовлюють їх стрілецьку готовність до застосування вогнепальної зброї та які повинні бути розвинуті й сформовані у працівників кримінальної поліції, а також через форми та методи підготовки до обґрунтованого й правомірного застосування вогнепальної зброї;

удосконалено:

теоретичний зміст дефініцій «готовність», «психологічна готовність», «фізична готовність», «психофізична готовність»;

набули подальшого розвитку:

різновиди психофізичної готовності поліцейського кримінальної поліції, а саме: психологічна, фізична, стрілецька та тактико-спеціальна;

шляхи вирішення проблемних питань щодо підвищення стану психологічної, фізичної, стрілецької та тактико-спеціальної підготовки поліцейського.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації положення, висновки й пропозиції можуть бути використані:

- у науковій діяльності – для використання науково-педагогічним складом під час проведення наукових досліджень із вивчення проблем підготовки працівників поліції до застосування заходів примусу (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 10 лютого 2026 року);

- в освітньому процесі – під час викладання таких начальних дисциплін: «Тактико-спеціальна підготовка», «Тактична підготовка», «Вогнева і тактико-спеціальна підготовка», «Професійно-психологічна підготовка поліцейського», «Основи етичної та професійно-психологічної підготовки поліцейського» під час підготовки фахівців для підрозділів поліції, їх готовності до застосування заходів примусу, а також під час розробки та вдосконалення програм підвищення кваліфікації працівників поліції, зокрема оперативних та спеціальних підрозділів, що залучаються до виконання завдань у складних та екстремальних умовах (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 05 лютого 2026 року);

- у практичній діяльності – для уповноважених підрозділів органів Національної поліції України (акт впровадження Головного управління Національної поліції в Одеській області від 12 лютого 2026 року).

Особистий внесок здобувача. Висновки та пропозиції, викладені у дисертації, становлять особистий здобуток автора. Формулювання і вирішення наукових завдань здійснено самостійно.

Апробація результатів дисертації. Сформульовані у роботі основні положення, а також висновки апробовано на таких наукових заходах: Всеукраїнська науково-практична конференція «Службова підготовка як система заходів, спрямованих на удосконалення знань, умінь та навичок працівників Національної поліції України» (02 листопада 2018 року); круглий стіл «Службово-бойова підготовка як основа професійної діяльності поліцейських» (27 листопада 2020 року); Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України» (30 жовтня 2020 року); Всеукраїнська науково-практична конференція «Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України» (29 жовтня 2021 року); III Міжнародна науково-практична конференція «Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи» (22 жовтня 2021 року); Всеукраїнське науково-педагогічне підвищення кваліфікації «Особливості організації освітнього процесу в закладах

вищої освіти юридичного спрямування та наукової діяльності у сфері права з урахуванням сучасних імперативів цивілізації» (11 вересня – 22 жовтня 2023 року); Міжнародний науково-практичний круглий стіл «Службово-бойова підготовка як основа професійної діяльності поліцейських» (30 листопада 2023 року); X Всеукраїнська науково-практична конференція (24 жовтня 2025 року).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи відображено у 14-ти публікаціях, з яких 5 – у наукових фахових журналах, 4 – у наукових періодичних виданнях інших держав, 5 – у тезах доповідей, оприлюднених на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів, що поділені на десять підрозділів, висновку, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 297 сторінок, із них основного тексту – 182 сторінки, список використаних джерел містить 275 найменувань і розміщений на 35 сторінках, додатки становлять 48 сторінок.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Дьорова О.М., Конєв О.Ю. Окремі аспекти вдосконалення тактико-спеціальної підготовки майбутніх поліцейських. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 4. С. 77-79.

2. Дьорова О.М. Етапи становлення наукових поглядів щодо категорії «психофізична готовність». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 6. С. 30-33.

3. Дьорова О.М. Різновиди психофізичної готовності поліцейського кримінальної поліції у контексті нормативно-правового забезпечення. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4, т. 3. С. 141-145.

4. Дьорова О.М. Роль психологічної підготовки оперативного працівника під час виконання службових повноважень в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 4. С. 92-96.

5. Дьорова О.М. Психологічна готовність оперативних працівників до застосування заходів примусу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 5. С.14-16.

Статті в наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Tsilmak O., Dorova O. General principles of providing psychological assistance for police officers who used firearms to eliminate a person caught while committing serious or very serious crime and attempted to escape. *Word of science: Multidisciplinary Scientific edition*. 2018. Т. 7 (35), Vol. 3 P. 42-45.

2. Tsilmak O., Dorova O. Leadership characteristics of the criminal police officer. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2018 № 24. P. 66-69.

3. Dorova O. Definition of the notion «Psychophysical readiness». *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019 № 2, vol. 1. P. 75-81.

4. Dorova O. Regulation of the USE of firearms in the countries of the European Union as the basis for the psychophysical training of police officers. *Danish Scientific Journal*. 2020. № 35. Vol. 3: Kobenhavn V Denmark. P. 40-41.

Праці апробаційного характеру:

1. Цільмак О.М., Дьорова О.М. Фактори психофізичної готовності поліцейського до застосування вогнепальної зброї. *Службова підготовка як система заходів, спрямованих на удосконалення знань, умінь та навичок працівників Національної поліції України*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 02 листопада 2018 р. Одеса : ОДУВС, 2018. С.76-79.

2. Дьорова О.М. Психологічні бар'єри під час встановлення контакту в оперативно-розшуковій діяльності *Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України*: матеріали Всеукр. наук.- практи. інтерн. конф. м. Одеса. 30 жовтня 2020 р. Одеса : ОДУВС, 2020. С. 41-45.

3. Дьорова О.М. Деякі проблемні аспекти професійної підготовки працівників кримінальної поліції щодо формування психофізичної готовності до застосування заходів примусу. *Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 29 жовтня 2021 р., - Одеса : ОДУВС, С.157-160.

4. Дьорова О.М. Морально-психологічне забезпечення в системі підготовки працівників Національної поліції України. *Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи: матер.* III Міжнар. науково-практич. конф. м. Одеса. 22 жовтня 2021 р. Військова академія. Одеса. С. 320-321.

5. Дьорова О.М. Формування стрілецької готовності працівників кримінальної поліції до застосування вогнепальної зброї. *Психологія особистості фахівця в умовах воєнного стану та поствоєнної реабілітації*: зб. матеріалів X Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Львів, 24 жовтня 2025 р. Львів.: ЛьвДУВС. 2025. С. 252-255.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Дьорової Олени Миколаївни на тему: «Юридико-психологічні засади різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Дьорової Олени Миколаївни на тему: «Юридико-психологічні засади різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції

до застосування заходів примусу» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Дьорової Олени Миколаївни на тему: «Юридико-психологічні засади різновидів психофізичної готовності працівників кримінальної поліції до застосування заходів примусу» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право» та подання матеріалів на розгляд Вченої ради для створення разової спеціалізованої вченої ради.

Головуючий на засіданні

завідувач кафедри психології та педагогіки

Одеського державного університету внутрішніх справ

кандидат психологічних наук, доцент

Олена БАБЧУК